

נפחה ביבה

ילידת 10.10.1922, חיפה

התגיסה לפלמ"ח ב-1944

הצטרפה לקורס הגדעונים בשפיים ב-1945

ה ע ס נ ה ר י ס ' 0

עד מהרה נשלחתי למשמר העמק לפל' ז' שהייתה פלוגת מטה שכללה סיירים, טייסים, קציני ים וכו'. ביחד עם פלוגת הימאים פל' י' הייתה לגדוד הרביעי.

באיילת השחר הייתה חוליה שהבריחה עולים כדרך היבשה מהצפון וסופחתי אליה. יצא ספר על עלילותיה ולא אוסיף. הקיבוץ שלי בינתיים החליף מקום ויעוד. עברנו לגבעת הקבוצים ברחובות לחפות על מפעל תת קרקעי משוכלל ליצור כדורי סטן. חברינו עבדו שם. מצבי היה מאוד לא נוח: הכל סביב היה סודי ביותר!

כשהחלו להגיע שוב ספינות מעפילים, נקראתי לשוב למשמר העמק.

"ברל כצנלסון" הגיעה לשפיים. העולים הורדו ברובם ולבסוף היא נלכדה. ספינת משמר רדפה אחרי סירות ההורדה ותפשה שתיים מהן לאחר שהורידו את המעפילים. 12 מחברינו, בפיקוד יוסלה רדור, נעצרו כלטרון.

במהלך מבצע שחרור המעפילים מעתלית פונינו מאהלינו בחורשה ליד המערה למטה אל תוך המשק.

בסילבסטר הגיעה "חנה סנש" לחוף נהריה נוסעיה הורדו והאוניה עלתה על שרטון בחוף.

ואז יצאתי לקורס אלחוט שנועד למלווי אניות, "גדעונים", שנמשך 3 חרשים בשפיים. בתום הקורס נלקחתי למטה הגדוד הרביעי תוך הבטחה מפורשת שכבוא העת אשלח למשימתי. וכך נעשיתי אלחוטאית ומוזכרה בגדוד. מצאתי שם מערכי שעור בכתב ידו של אחי וזה חיבר אותי מאד לשם. הגיעו הרבה ספינות מעפילים. כל ספינה ראויה לספור משלה. רובן נתפשו וגורשו לקפריסין.

כשנערכנו לקבלן הכאנו בחשבון את גיוס הכוחות ואת הפיזור כאחד. הפגנות, פעולות תגמול, פיצוץ תחנות רדור, סירות משמר, וספינות גרוש. הפצצות של יוחאי התגוללו, לפעמים, מתחת למיטתי.

הגיעו הספינות "כ"ג יורדי הסירה", "כתריאל יפה" שגורשו לקפריסין ו"עמירם" שהצליחה להגיע לשדות ים. הייתי עם דוידקה על החוף. הדלקנו להם אורות. ובנגוד לכל הסיכויים, זה הצליח ואף נשלח בה גדעוני מכאן לשם.

התקנאתי בו.

דוידקה היה אחראי, מטעם המוסד, על כל הפעולות בארץ

אבי עלה ארצה ב-1909. למד בסמינר למורים בירושלים. נלחם את מלחמת השפות בחיפה, העביר את תלמידי ביה"ס של חב' ה"עזרה" לבית הכנסת וזה היה הבסיס לביה"ס עור...ועוד... לבסוף ניהל את ביה"ס "גאולה" בחיפה.

אחי דוד גמר, הצטיינות, בגיל 17 את ביה"ס הריאלי ומאו התמסר לים. הדריך ותרגם חומר הדרכה מאנגלית, ובעליה ב' עד שנעלם עם חבריו, כ"ג יורדי הסירה, בחוף לבנון.

ההזדהות שלי אתו, הגעגועים, והציפיות, והרצון ללכת בדרכיו לא נתנו לי מנוח. המלחמה היתה בעיצומה. חיפה הופצצה ע"י האיטלקים. למדנו אח"צ ובבקרם עברנו קורס אלחוט. ה"בוס" הנורא וטביעת ה"פטרייה" בנמל, החריר אותנו באמצע הדי, די, דה.

כהגנה הועידו אותנו לאיוש תחנות אלחוט. אבל היינו פעילות ומדריכות בצופים וחשכנו להקים קבוץ ראשון של צופים. המחזור ראשון יצא להכשרה בבית השיטה וגניגר ואח"כ לדגניה א'.

עם סיום לימודי לא שמעתי לתחנוני הורי להמשיך ללמוד בטכניון. יצאנו להכשרה דגניה ב'. אמורות היינו להתאמן באשדות יעקב, בתחנה שהפעילה רבורה, אשתו של דוידקה נמרי. לא הסתייע הרבר בגלל מחלת הפה והטלפיים.

את חיינו העצמאיים, התחלנו בפרדס חנה. עבדנו בפרדסים במשקי בית. נשלחנו כפלוגות עבודה לים המלח ולקיבוצים שונים. אני עבדתי עם פלמח"ניקים באשדות יעקב, במכבש, בקשירת אלומות קש ע"י הירדן. אז גם פגשתי את אשתו של כתריאל יפה מפקד סירת הכ"ג - פניה וילדיה תמר ודני. הקשרים בינינו היו חמים וחזקים עד עצם היום הזה.

בינתיים התאחדנו עם חברת נוער מעין גב שהביאו אלינו מהכנרת את רעיון הדייג שהיה לימים דומיננטי מאד אצלנו. נדרשנו לגייס בחורה לפלמ"ח. לי היה ברור שעלי ללכת עוד חברה התנדבה והדמוקרטיה הרשה הצבעה. היה תיקו.

הטילו פור ונפל בגורלי להיות פלמ"חניקית.

ב-1944 נשלחתי לאשדות יעקב לפלוגה ג'. (עברה שמועה שבא אליהם צנחנית ושמה ביבה. רבים שהכירוני שם תמהו מתי היא הספיקה זאת?) לא אפרט את האימונים והמסעות במסגרת זו. את האבנים שלקטתי הבאתי, כמוכן, לתמי ודני.

והיה אחראי גם אז בימי פעילותו של אחי. אתו הייתי נוסעת לעיתים לאשדות לבקר את פניה וילדיה.

כשנחלצו מלוויים מהספינות בטרם גרוש, נפגשנו אתם לפעמים, בבית הורי בחיפה וקבלנו דו"ח. אמי התייחסה אל כולנו כאילו היינו בניה.

ביום שיש, ערב ה 29 ביוני הייתה ישיבה בחיפה ונשארתי ללון בבית. בבוקר פתחתי רדיו וחשכו עיני. נסעתי מיד ליגור, חשבתי שאקבל שם אינפורמציה.

התמונה העגומה שראיתי מרחוק הפחידה. הגעתי לתחנת הרכבת בחיפה, על מנת לחזור איך שהוא למעברות. שם פגשתי את שאול יפה, סגנו של נחום שריג מפקד הגדוד. לבוש כפועל נמל. הוא בישר לי כי רשימת "הפרות של הזורע" נתפשה. כשהגענו, נודע לנו שחיפשו וחתכו אנטנות ברחבי המשק, כדי להגיע לתחנת האלחוט, אך לא מצאו דבר. חבוק, האלחוטאי, נלקח עם עוד חשודים לרפיח. המכשיר שלי היה בסליק. אבל נשארה לי הודעה היכן לחפש. הגזבר הספיק להכניס את רשימותיו לסליק מבעוד מועד. ניסיתי להתקשר והיה תוהו ובוהו...

לאחר מכן עברנו לחדר האנשים חייבים היו להחליף את שמותיהם. ואצלי הכל היה כתוב על נייר מילימטרי שנכנס לקופסת גפרורים. ומאז אני שונאת לכתוב. האניות הוסיפו להגיע. חיכינו בקיסריה לבואה של אוניה. פתאום התברר שכל המשק מוקף בחיילים. היה צורך לעכב אנשים מליפול במלכודת. לייתי חברה הרה שעמדה כביכול ללדת ונסענו בבהילות לביה"ח בחדרה והספקנו לעצור את החברים בדרכם.

הזמן רץ. המפקדים מתחלפים. אורי יפה החליף את נחום שריג ודן רם את שאול יפה וכן מפקדי הפלוגות. ואני, משום מה, נשארת. וכן בני מרשק הפוליטרוק ועליו רבו הסיפורים. בסוף הגיעה עדה שוימר להחליפני. כשרק התחלתי להעביר לה את העינינים, הגיעה השמועה שהאניה "שכתאי לוינסקי" מגיעה לקיסריה. עזבנו הכל רצנו לשם. ולבסוף היא חמקה לניצנים. בניצנים, ליד מכשיר האלחוט, עקבנו אחריה בדריכות והנה היא מגיעה לחוף. הים החל לסעוד העולים החלו לרדת במהירות והחוף התמלא באנשי שלומנו שהגיעו מכל הסביבה.

היה אז העוצר בת"א בעקבות פצוץ מלון המלך דוד. חיילי הוד מלכותו היו עסוקים מאוד ואנו סברנו, לתומנו, שהפעם יעבור הכל בשלום. קיויתי להגיע עם דודיקה לאשדות לבקר את פניה וילדיה. אך הוא ענה לי, לא, הפעם את נוסעת רחוק יותר. הייתי הלומה, אמנם זה מה שרציתי, אבל כך, פתאום, כמו שאני בלי כלום!

הזמן עובר והנה אנו מוקפים בחיילים. האניה עם מעט האנשים שנותרו בה נתפשת. חלק מעולים מצליח, בעזרת מלווייהם, לחמוק. כל השאר מעורבים עם ישראלים רבים, ואנו ביניהם, הובלנו למעצר. הישראלים השמידו תעודות זהות וכל אחד הצהיר שהוא יהודי מארץ ישראל. החלטתי

לא להעצר וכחברת ניצנים חזרתי למשק. ומשם באוטו מלא חיילים לרחובות. הגעתי הביתה, לקיבוץ, בהרגשת כשלון צורב.

למחרת פורסם ברדיו ובעתונים שכל הכבודה הגיעה לנמל לחיפה. שם ניסו למיין אותם וכולם היו יהודים מא"י.

בני מרשק רצה מאד להגיע לקפריסין, אותו השאירו בארץ. וכך רבים מחברינו הגיעו לקפריסין. ולעומתם עולים רבים נשארו בארץ. כך הפך הכשלון לנחמה פורתא. כאן התחילה פעילות רבה בחינוך ואימון הנוער שם, במחנות ההומים מארם.

אני בינתיים לקחתי פסק זמן. עברתי סמינר תנועתי קצר בנען. שם התארגנו לטיול במסגרת הנוער העובד לאילת. אח"כ עברתי בתחנה בחיפה והיה לזה קשר עם אניות מעפילים. אבל משהועברתי לירושלים ושם היה עסק עם האצ"ל, קצה נפשי ובקשתי שחרור. אז הציעו לי לנסוע לקפריסין ואפילו פספורט וויזה הכנתי.

כאן אני מעתיקה רשימה שכתבתי מזמן אודות קפריסין: "באוקטובר 1947 יצאנו בספינת הדייג "אופיר" משלחת של פלמחניקים להחליף וגם לתגבר את החברה שעסקו שם באימון "שורות המגינים".

במחנות קפריסין התרכזו פוטנציאל עצום של כח אדם. היה צורך רחוף לאמנם ולהכינם למבחן הגדול הצפוי לנו בארץ. הבאנו אתנו נשק חם לאימונים של ממש. בספורט שימושי, קפ"פ וסכיף. הבקאות היתה כבר רבה. אני הקשרית, מצוידת הייתי במזוודה משוכללת וגדולה מכל אלה שהיו ידועות לא מכבר. גם גנרטור מופעל בסיבוב יד היה ברשותי ומטען מצברים. המצברים לא היו אתי.

נחתנו בלילה. מי בשחיה ומי בסירה קטנה שבא הוטען הציוד, המכשיר ו"שאר הירקות". הוכנסנו למחנה הקיץ דרך מנהרה משוכללת, ששירתה אותנו באמונה כל הזמן. התמקמתי באוהל שהיה חבוי בו סליק של מכשירים מפורקים, ששימשו לקשר עם הארץ בתקופה קודמת. הקשר הזה נפסק והיה צורך להקימו מחדש. היתה שם גם אנטנה נפלאה, שזורה בחבל שמתוח היה מעל כמה אוהלים.

"גדעונים" ותיקים שנזדמנו לא הצליחו לנחש היכן מסתתרת כאן האנטנה. מיד עם בואי ניסיתי להתקשר עם הארץ, כפי שסוכם. יוספלה, מפקד הגדוד, שחכה לנו כאן סובב את גנרטור היד. אני שמעתי היטב את קריאתם אבל הם לא שמעו את תשובתי. ספק הכח לא הספיק לשידור. בעזרת עובדי הג'וינט ונהגים יוונים ששיתפו אתנו פעולה בצורה יוצאת מהכלל, השגנו מצברים. אף על פי שהמועד המוסכם חלף, הצלחתי להקים קשר בעזרת סיסמת הקסם "מלפפון חמוץ".

מסובך היה להטעין את המצברים. המטען היה חשמלי ובמחנה שלנו לא היה חשמל. מעבר לגדר, במחנה עובדי הג'וינט היה חשמל. באחד הלילות, כשלא היו אנשים במקום, הצלחנו לחבר את המטען שלנו לרשת החשמל

של משרד הג'וינט.

ומאז התקיים הקשר ללא תקלות.

בתוך המחנה שהיה "מדינה יהודית אוטונומית" הרגשנו בטחון. האנגלים שלטו רק מסביב לגדר ולא העזו לחדור פנימה.

בארץ התחוללו קרבות. רבים מחברינו נפלו. קשה מנשוא היה לקבל יום, יום את החדשות מהארץ ואת רשימת החללים. עוד יותר קשה היה כשחדלו לשרר רשימה זו. רק לאחר תחנונים גילו לי כמה שמות אנשים מוכרים שנפלו. העבודה בקפריסין היתה יקרה לנו, אבל שאפנו לחזור בהקדם הביתה למערכה. זו הייתה גם שאיפתו של כל אחד מהעפילים ושל חברי שורת המגינים בפרט. וכאמת שלחנו אותם בקצב מזוהזז ובתחבולות, בהברחה ובמסווה עלית הנוער, ישר לשורות הפלמ"ח. בנמל חכה להם כבר הגייס עם רשימה מדוייקת של הבאים. צר היה לראות כיצד אנשים שניצלו משבעת מדורי גיהנום מתפרצים בהתלהבות כזו לקראת הקרבות המרים הצפויים להם במולדת.

רבים מהם הוטלו ישר למערכת לטרון ונספו שם.

בוקר אחד לפי שהצצתי החוצה שואלים אותי מהארץ (בקשר) האם "הגדולות" כבר הגיעו? ידעתי ששתי הפאנים (פאן יורק ופאן קרנט) עברו לא מזמן את הדרדנלים. לפי חישובים שלנו הרי עד שיגיעו לארץ, יתפשו ויגדרו לקפריסין - יעבור עוד זמן. והנה לתדהמתנו הרבה המפרץ מלא משחתות ששמרו והביאו את שתי האניות הענקיות ישר לקפריסין מבלי להריח אפילו את חופי הארץ.

אל אוכלוסית המחנות נוספו עוד 16.000 איש. ביניהם מלוויים רבים. היה עלינו למצוא מיד דרכים להבריה חלק גדול מהם ארצה. התענינות ה"מוסד" באניות ובצוותיהן הייתה גדולה מאד. הפעילות של התחנה שלי רבתה. כאשר מועד צאתם של האנגלים מהארץ התקרב, התרופפו סדרי הדואר והיו זמנים שהתחנה שלי היתה העורק היחיד שקשר אותנו עם הארץ. גם ג'וינט והסוכנות נעזרו בנו.

היו לנו קשרים רבים עם תושבי קפריסין וגם עם המחתרת שלהם. חוץ מאפשרויות אלה יכולנו לשוטט באי כחפצנו. לסייר ולמצוא נקודות נחיתה לספינות הרייג שפקדו אותנו לפרקים, שהביאו תגבורת והבריחו אנשים. עם אחרות מספינות אלו קימתי קשר. כשהזדמן גדעוני למחנה החליפני לכמה ימים ואפשר לי לצאת לסיורים מעין אלה. בסוף פסח הובטחה לנו תגבורת ולי מחליף. לרוע המזל "החברה" שנסעו באוניה "קדמה" נתפסו כשניסו לרדת בנמל לימסול והוחזרו לאניה. כך שהתגבורת הגיעה למרסל. בהזדמנות זו נאסר גם צ'ק, מפקד המחנות וגם אייק וגד הקפיטנים של הפאנים נעצרו.

דומה היה שהנה יבואו, יערכו חפוש ויתמוטט הכל. פעם ראשונה שהתכוננתי ל"סליק". "בארץ זה היה לחם חוקנו". צ'ק טען שהוא מעפיל שברח מהמחנה. את תעודותיו המזויפות הצליח להשמיר. המייג'ור הפקח הביא אותו

למחנה ובא לשאול אם מוכר שם אדם כזה. כמוכן שמוכרי המחנה טענו שאמו מתיפחת ורוצה לראותו לו רק לרגע. מאחר שנכנס סרכו להחזירו מפקד הליניץ' שיעשו בהם אם יסגירוהו. אז שלחתי מברק בענין ואמרתי "יש לנו יותר מזל מאשר שכל".

לקראת ה-15 במאי, יום צאת האנגלים מהארץ, היו לנו תכניות גרנדיוזיות. התכווננו להעמיס גודרים על שתי האניות שברשותנו בנמל, וישר לקרב. מהארץ עכבנו קמעה מחשש שנופצץ. וכינתיים הטילו האנגלים עוצר על המחנות ואין יציאה. הזעם היה רב. אני ארגנתי לי בעצמי מחליף. שכנעתי את בני, "גדעוני" שהייתה לו חברה מבין המעפילים, שיחליפני ואני הסתננתי אל הפאן יורק ונמנית על צוותה.

במשך הזמן הצליחו לצוות את האניה "בחברה" מהמחנה וחלק מהצוות האורגנלי הוברח. במשך חדרש מורט עצבים עגנו בפמגוסטה. כמוכן שהייתי צמודה לתחנה המשוכללת של האניה ועקבתי אחרי הנעשה בארץ. כשהוכרזה ההפוגה הראשונה נמלטנו בלי אנשים ארצה. בזמן ההפלגה, שוב בעזרת הסיסמה הסולידית "מלפפון חמוץ" קיימתי את הקשר עם חיפה. ואני השארתי פס... הגעתי לבית הורי בחיפה. מצאתי שם את אחותי, אורה, שעבדה כאחות בעיר העתיקה בירושלים. לחמה שם עד הסוף המר ויצאה עם הפצועים. בערת חברי מהראל הועברה בדרך בורמה לקיבוצי כרחובות.

כמו כן מצאתי בבית את תמי שפונתה עם ילדי אשדות לביה"ס "גאולה" בחיפה.

(אמי במכתביה היתה מרוצה שהייתי בקפריסין וחסכתי לה ראגות נוספות).

עד מהרה נחטפתי להראל ומוניתי לאחראית על הבנות בגרוד הפורצים בשיתוף עם שוש ספקטור ורחל מכבי שהיו אחראיות על הבנות בכלל. התרוצצתי במקומות שנכבשו. בדרך פגשתי חברים שספרו לי שמחפשים אותי ברומא, בפריז וכו'... הבנתי שעלי להתייצב במטה של הגדעונים. סכמנו שאמשיך בהראל כאלחוטאית. אז גם נפל ג'ימי שהיה לי כאח. אביו, הצייר מנחם שמי, ואמו רבקה היו ידידים של הורי. פעם ראשונה שראיתי חלל היה כשאמו הרימה מעליו את השמיכה ואביו צייר אותם. זה היה קורע לב וכן הלוינו. ומאז הוריו יצרו את הספר "חברים מספרים על ג'ימי" והקימו את האגודתה בקרית ענבים.

החטיבה ירדה להתאוששות במחנה ישראל מול שדה התעופה לוד. לא היה לי מה לעשות שם.

הרביתי בטיולים, זה היה מענין, אבל רציתי להשתחרר. פשוט חזרתי לקיבוצי ושם היתה עבודה רבה.

כשיצאו למבצע ע"ן, חזרתי לחטיבה. בכל מהלך הקרבות הייתי האלחוטאית של רדו. לקחנו בשבי קומנדקר מצרי שהכיל מ.ק. 19 כמו שלנו. הקשר דפק כהלכה. היו לי פגישות נרגשות עם מפקדי לשעבר נחום שריג ושואל יפה

בדרכי הקרבות בעוג'ה אל חפיר.

כשאני סוקרת את אשר כתבתי מתברר שהרבה הרבה חסר. בינתיים אנחנו עולים להתיישבות בכברה ואנחנו ישוב ימי ברשותנו 3 ספינות דייג פעילות. הצטרפו אלינו חברות נחלאי"ם. הרבה פלמחניקים ופליאמניקים. אימצנו חברות נוער שלמדו עם ילדינו וגדלו להיות חברים. הרעיון של ספנות קיבוצית קרם עור וגידים. פיתו אותי להצטרף לצוות ה"שיאו" כאלחטאית. היא שטה תחת דגל הונדרוס והובילה ציוד למשרד הביטחון. היה עליה להגיע לגינואה לתקונים. באסיפה טענו שאנו לא מחייבים לתת אדם ל"שיאו" אבל מכיוון שביבה רוצה לטייל ששטייל. וכך טולטלנו כמעט בכל נמלי הים התיכון מטוברוק ועד קזבלנקה. מגנואה עד פורט דה בוק ולנסייה וקרטגה... ובמהלך התיקונים טיילנו הרבה באיטליה. כעבור שנה

חזרתי הביתה.

כעבור שנתיים קבלנו את הספינה פלמ"ח ושוב עבדתי עליה כאלחוטנית שנה נוספת רבת טיולים נפלאים. הפעם הייתי חייבת לעבור בחינות בין לאומיות. למדתי בכוחות עצמי וקיבלתי תעודה זמנית שהספיקה לי לשנה שלמה. ובוזה לא תמו הטיולים הרבים בא"י ובחו"ל. הים ובריכות הדגים ממערב, הכרמל ממזרח. נחל התנינים והתמסח. אפשר לשחות לאי, להשתכשך בתמסח. הרביתי לטייל עם ילדי הגן שבטיפולי, להנות מכל זה.

השנים עוברות... זנחנו את הדייג והספנות לטובת התעשייה. משקנו משגשג. בונים הרבה, מתקבלים חברים חדשים ונולדים הרבה ילדים. נקווה להמשיך בדרך הזו. אני בטיולי הרבים צברתי אוסף מרשים אל אבנים ומאובנים.

קפריסין - "שורות המגנים" אימונים בנשק (דמה) מתוצרת המפעילים במחנות - רובה כנ"ל נמצא בתצוגת קפריסין במוזיאון ההעפלה וחיל הים בחיפה